

מגילה יג. (שורה 8) עד יד. (שורה 8)

הדסה היא אסתר

- דעה א' - שמה המקורי אסתר - וכונתה הדסה כיוון: א. הדס הוא כינוי לצדיקים.
 ב. היתה בגובה בינוני כמו הדס. (ע"פ דק"ס)
 ג. היתה ירקרוקת כהדס (וחוט של חסד משוך עליה).
- דעה ב' - שמה המקורי הדסה - וכונתה אסתר כיוון: א. הסתירה את מוצאה.
 ב. היתה יפה כלבנה (= 'אסתהר').

גיבורי המגילה

אסתר

- נולדה יתומה לחלוטין.
- מרדכי לקחה לאשה ('לבית').
- היו לה 7 משרתות וכך הצליחה לדעת מתי חל יום שבת.
- לא גילתה את מוצאה - וכך כולם אהבוה (כיוון שכל אחד חשב שהיא מהעם שלו).
- קיבלה אוכל מיוחד ('יושנה ואת נצרותיה לטובה').
- גם כשהיתה בארמון אחשוורוש היא שמרה על טהרתה וקדושתה ככל שיכלה (הראתה את דם נידתה לחכמים).

מרדכי

- גלה מעצמו ולא בעל כרחו ('אסתר הכהנה מירושלים').
- היה יועצו של אחשוורוש ו'סידר אותו' כשהציע לו לכנס עוד בתולות כדי לשכנע את אסתר לגלות את מוצאה).
- בזכות ידיעתו את השפה הטורסית (שלמדה כיוון שהיה בסנהדרין) הציל את אחשוורוש מהמרד של בגתן ותרש.

המן

- היה מרוצה מאוד מחודש אדר כיוון שבז' בו מת משה - ולא ידע שבו ביום גם נולד משה.
- שכנע את אחשוורוש שאין שום תועלת ביהודים ולא יגרם שום נזק אם ישמידו אותנו.

אחשוורוש

- למרות רשעותו שימש את מיטתו רק בלילה כמנהג התורה (לשמש רק בחושך).
- היה מעוניין מעצמו בהשמדת היהודים (ולכן לא לקח מהמן כופר תמורת השמדתו).

ה' הקדים רפואה למכה (אחר הדברים האלה גידל... את המן)

- דאג שאחשוורוש ישלח את האגרות הראשונות (להיות כל איש שורר בביתו) - כדי שלא יתייחסו ברצינות לאגרות הבאות.
- דאג שאסתר תלקח לאחשוורוש בחודש טבת שבו הגוף נהנה מהגוף.
- דאג שמרדכי יחשוף את המרד של בגתן ותרש.

צניעות ושחצנות

- בשכר צניעות שהיתה ברחל - זכתה ויצאה ממנה שאול.
- בשכר צניעות שהיה בשאול - זכה ויצאה ממנו אסתר.
- כשהקב"ה פוסק גדולה לאדם - זה אף עבור כל צאצאיו אלא אם כן הוא מתגאה - ואז ה' משפילו.

רחל לא גילתה ליעקב שדעת אביה להחליפה לו בלאה. (ע"פ הרש"ש)

שאול לא גילה שהמליכו אותו.

מגילה יד. (שורה 8) עד טו. (שורה 11)

ביאורים

ייחוד - אסור לגבר להתייחד עם אישה האסורה עליו (ואפילו עם פנויה). מו"ר הרב ליכטנשטיין טוען כי ייתכן וטעם האיסור אינו רק משום חשש שיבואו לידי עבירה אלא שעצם האינטימיות של התייחדות היא בעייתית גם אם לא באו לידי עבירה. כדי להמנע מייחוד יש להיות במקום שבו ישנו סיכוי (ממשי, גם אם הוא נמוך כל עוד הוא אפשרי) שמישהו ייכנס ללא אזהרה מוקדמת.

מדוע תיקנו מקרא מגילה?

בציאת מצרים (שהיתה יציאה מעבדות לחרות) אמרו שירה, קל וחומר שיש לומר שירה כשניצלו ממיתה!

מדוע לא תיקנו לומר הלל?

ר' יצחק: אין אומרים הלל על נס שאירע בחו"ל (ועל ניסים שאירעו בחו"ל לפני הכניסה לארץ אומרים).
רב נחמן: קריאת המגילה היא ההלל!
רבא: הלל אומרים רק כשניצלים משיעבוד - אבל כאן אנחנו עדיין עבדי אחשורוש.

לדעתם, לאחר שגלו מהארץ אומרים הלל גם על נס שאירע בחו"ל.

ברייתא

מספר הנביאים שנבואתם היתה משמעותית לדורות:

נביאים - 48.

נביאות - 7.

פירוט 7 הנביאות:

שרה (קרויה 'סכה' כי סכתה ברוח הקודש)
 מרים ('מרים הנביאה אחות אהרן' - התנבאה שמשה יולד ויושיע את העם)
 דבורה ('דבורה אשה נביאה')
 חנה ('רמה קרני', התנבאה שמי שיימשח בקרן תימשך מלכותו)
 אביגיל ('לא תהיה זאת לך לפוקה', התנבאה שדוד ייכשל בחטא אחר של עריות)
 חולדה ('אל חלדה הנביאה')
 אסתר ('ותלבש אסתר מלכות', שלבשתה רוח הקודש)

דבורה

ישבה תחת תומר: או כדי להמנע מייחוד, או משום שהתמר מסמל את ליבו המאוחד של עם ישראל.
התנהגה ביהירות: קראה לברק שיבוא אליה ולא הלכה אליו.

דבורה

התנבאה במקומו של ירמיהו - כיוון שהם היו קרובי משפחה ירמיהו לא הקפיד.
יאשיה שלח אליה ולא לירמיהו - א. כי נשים רחמניות.
 ב. ירמיהו הלך להחזיר את עשרת השבטים.
מוצאה: מיהושע ורחב (רחב התגיירה והתחתנה עם יהושע).
התנהגה ביהירות: קראה לברק שיבוא אליה ולא הלכה אליו.

הנביאים

- א. לא פחתו ולא הותירו ממה שכתוב בתורה חוץ מקריאת המגילה.
- ב. גזירת המן הועילה יותר מכל הנבואות של הנביאים.
- ג. נביא ששם אביו מוזכר - הוא נביא בן נביא.
- ד. נביא שלא מוזכר מקום עירו - הוא מירושלים.

אדם שמוזכר בשמו ובשם אביו

- אם אחד מהם מוזכר לשבח - גם השני צדיק.
- אם אחד מהם מוזכר לגנאי - גם השני רשע.

מגילה טו. (שורה 11) עד טז. (שורה 3)

ביאורים

אשת איש שזינתה מרצון אסורה על בעלה. אשת איש שנאנסה מותרת לבעלה אם הוא ישראל אבל אם הוא כהן היא אסורה עליו. (במקרה שבו אשת כהן נאנסה ללא עדים מלמדים את הבעל הכהן לא להאמין לה כדי שלא תאסר עליו)

ברייתא

4 נשים יפות היו בעולם:

- שרה.,
- רחב.
- אביגיל.
- אסתר.

לדעה שאסתר היתה ירקרוקת, יש להחליף אותה בושתי.

ברייתא

מי הוא מלאכי?

ר' יהושע בן קרחה: עזרא.
 חכמים: מלאכי זה שמו המקורי (ולא כינוי למישהו אחר).
 ר' נחמן: מרדכי (דעה זו נדחתה מבריייתא).

'התך' הוא 'דניאל'

כונה התך כיוון ש:
 רב: חתכוהו מגדולתו.
 שמואל: כל דברי מלכות נחתכין על פיו.

מדוע לא מסר התך למרדכי את סירובה של אסתר ("ו'א'ד'... את דברי אסתר")?
 'אין משיבין על הקלקלה'.

'הסרת רוע הגזירה'

המחיר שאסתר שילמה על מעשיה:
 כיוון שנבעלה מרצון - היא תאסר על בעלה מרדכי.

מעשהו החריוג של מרדכי ('ו'א'צ'... מרדכי'):
 רב: העביר יום ראשון של פסח בתענית.
 שמואל: עבר שלולית מים.

'ותאש אסתר מלכות':
 לבשה רוח הקודש.

קביעות כלליות

- לעולם אל תהי ברכת הדיוט קלה בעיניך. (שהרי את דוד ודניאל ברכו הדיוטות ונתקיימה ברכתן)
- אל תהי קללת הדיוט קלה בעיניך. (שהרי אבימלך קילל את שרה ונתקיים בזרעה)
- כל האומר דבר בשם אומרו מביא גאולה לעולם.
- צדיק שאבד - האבידה היא לדור (ולא לצדיק עצמו).

"בלילה ההוא נדדה שנת המלך" - איזה מלך?

ר' תנחום: מלכו של עולם.
 רבנן: גם עליונים וגם תחתונים.
 רבא: המלך אחשורוש.

כי התחיל להרהר מדוע אסתר הזמינה את המן למשתה.

אליהו הנביא:
כל הטעמים נכונים!

מדוע הזמינה אסתר את המן אל המשתה?

טעמים 'מעשיים'

ר' אליעזר: היא הכינה לו שם **מלכודת** (קיוותה שתוכל להפילו במשתה).
 ר' מאיר: שלא יחשוד וימרוד.
 ר' יהודה: להסתיר את מוצאה היהודי.
 ר' יוסי: כדי שיהיה מצוי לה בכל עת ואולי תוכל להכשילו לפני המלך.
 ר' יהושע בן קרחה: כדי שהמלך יחשוד בה ובהמן (ויהרוג את שניהם).
 רבן גמליאל: היא חששה שאחשוורוש יחזור בו (מהחלטתו להרוג את המן).
 ר' אליעזר המודעי: רצתה שהמלך והשרים יקנאו בו.

טעמים 'רוחניים'

ר' יהושע: אם רעב שונאך האכילהו לחם' (כך למדה מבית אביה).
 ר' נחמיה: כדי שעם ישראל לא יכנס לשאננות (אלא ימשיך בתחנונים).
 ר"ש בן מנסיא: כדי לעורר רחמי שמים (בכך שצריכה להחניף לרשע זה).
 רבה: 'לפני שבר גאון' (לכן הגביהה את מעמדו של המן לפני נפילתו).
 אביי ורבא: מתוך משתיהן של רשעים באה להם פורענות ('בחומם אשית את משתיהם').

מגילה טז. (שורה 3) עד יז. (סוף הפרק)

גדול תלמוד תורה יותר מ:

- הצלת נפשות. (לאחר שמרדכי נעשה שר הוא הוזכר חמישי בפסוק ולא רביעי)
- בנין בית המקדש. (עזרא עלה ארצה רק לאחר פטירת ברוך בן נריה)
- כבוד הורים. (יעקב לא נענש על השנים שלמד תורה בבית עבר)

- "בנפול אויבך אל תשמח" – מדובר בישראל.
- "ואתה על במותימו תדרוך" – מדובר בגויים. (ולכן מרדכי בעט בהמון)

מדרשים על תקומת מרדכי ואסתר

'אבל' – על בתו שקפצה מהגג (לאחר שגילתה שהתבלבלה בין אביה למרדכי).
'חפוי ראש' – על כל מה שאירע לו עם מרדכי (שהיה צריך לשמשו).

"והמן נדחף אל ביתו אפל וחפוי ראש":

"ויספר... ולכל אהביו... ויאמרו לו חכמיו ונרע...": האומר דבר חכמה אפילו באומות העולם נקרא חכם.

אם הוא משבט יהודה בנימין אפרים או מנשה – לא תוכל לו. "אם מלכא יהודים מרדכי...":

נפילה מול עם ישראל היא גדולה מאוד. "כי נפול תפול לפניו" – מדוע הכפילות?

בתחילה פנה אליה דרך מתורגמן, וכשגילה שהיא בת מלכים פנה אליה ישירות. "ויאמר המלך אשכנז ויאמר" – מדוע הכפילות?

התכוונה לאחשורוש - עד שבא מלאך וסטר ידה כלפי המן. "ותאמר אסתר איש צר ואויב המן הרע הגדול"

כשם שהקימה היתה בכעס כך גם השיבה (ראה את מלאכי השרת שנידמו כאנשים שעוקרים אילנות בשליחות המן). "והמלך קם בחמתו... והמלך שב מנחת הביתו"

למרות שרצה לקום המלאך הפילו. "והמן נפול על המטה" – מדוע בלשון הווה?

הצעה א': אחת של הקב"ה ואחת של אחשורוש.
הצעה ב': אחת של אסתר ואחת של ושת.

"וחמת המלך שככה" – מדוע 2 שכיכות?

מדרשים על תקומת בני יעקב

רמז לו שעתיד בן לצאת ממנו (מרדכי) שיצא מלפני המלך בחמשה לבושי מלכות. "...ולבנימן נתן חמש חליפות"

בכה על שני מקדשים שעתידין להיות בחלקו של בנימין ועתידין ליחרב. "ויפול על צווארי בנימן אחיו"

בכה על משכן שילה שעתיד להיות בחלקו של יוסף ועתיד ליחרב. "ובנימן בכה על צוואריו"

כשם שאין בליבי על בנימין אחי שלא היה במכירתו כן אין בליבי עליכם. "והנה ציוניכם רואות וציוני אחי בנימין"

כפי כן לבי. "כי פי המדבר אליכם"

יין ישן, שזה הדבר הכי טוב לזקנים. "ולאביו... נושאים מטוב מצרים"

יש לכרוע אפילו לפני אדם פחות כשהשעה מצליחה לו. "וישתחו ישראל על ראש המטה"

הלכות מגילה

- צריך לומר בנשימה אחת את כל עשרת בני אדם ואת המילה 'עשרת' שלאחריהם, כי כולם נפלו יחדיו.
- צריך למתוח את האות ו' שבמילה ויזתא, כי כולם נתלו בעץ אחד.
- עשרת בני המן (וכן רשימת מלכי כנען) נכתבים ב-2 טורים, כדי להראות שלא תהא תקומה למפלתן.
- המגילה צריכה שירטוט כמו ספר תורה. ('דברי שלום ואמת' – כאמיתה של תורה)

מגילה יז. (תחילת הפרק) עד יח. (שורה 6 ברחבות)

ביאורים

מבנה ברכות תפילת עמידה: בתפילת עמידה ישנן 19 ברכות. הברכות מחולקות לשלוש ברכות הפתיחה, שלוש ברכות הסיום ו-13 ברכות האמצע שהן גוף התפילה. מעבר למשמעות הרעיונית שיש לחלוקה זו יש לה גם נפקא מינה להלכה. שלוש הברכות הראשונות נחשבות כיחידה אחת לכן אם טעה באחת מאלו וסיים את הברכה אינו חוזר לברכה שבה טעה אלא לברכה הראשונה (לכן אם בעשרת ימי תשובה שכח לומר המלך הקדוש אינו חוזר לברכה השלישית אלא לתחילת התפילה). הברכות האמעיות לעומת זאת נחשבות כברכות נפרדות ולכן אם טעה באחת מהן (למשל אם אמר בקיץ ותן טל ומטר) חוזר לברכה שטעה בה ולא לתחילת התפילה.

משנה

צורת קריאת המגילה:

קרא לא לפי הסדר: לא יצא.
קרא בעל פה: לא יצא (נלמד בג"ש מ'מכרין בספרי').

קרא בהפסקות או שנימנם: יצא.
כתבה, דרשה או הגיהה: אם כיוון לבו יצא.

שפת המגילה:

קראה בעברית: כולם יצאו.
קרא בשפה אחרת: רק מי שמבין יצא.

מגילה כשרה:

1. כתובה אשורית.
2. בדיו.
3. על קלף.

דברים אלו חובה לקרוא לפי הסדר

מגילה

(הקריאה הוקשה לעשיית זמני הפורים (נזכרים ונעשים))

תפילה

(סדר הברכות תוקן על ידי נביאים בכוונה תחילה)

קריאת שמע

(חכמים: 'היו' - בהוייתו, ר' יהודה: 'הדברים')

הלל

(רבה: 'ממזרח שמש עד מבואו' - כשם שהשקיעה והזריחה לא מתהפכים.
ר"י: 'זה היום עשה ה' - כשם שסדר היום לא משתנה בשעותיו.
ר"א: 'הי שם ה' מבורך' - כהוייתו.
רנב"ר/ראב"י: 'מעתי ועד עולם')

ברייתא

באיזה שפה ניתן לקרוא ק"ש?

רבי: רק בעברית.

חכמים: בכל לשון.

המקור של רבי: 'היו' - בהוייתו יהו.

תגובת חכמים: משם לומדים שלא יקרא למפרע (ורבי לומד זאת מ-"הדברים").

המקור של חכמים: 'שמע' - בכל לשון שאתה שומע.

תגובת רבי: משם לומדים שאין לקרוא בלב (וחכמים חולקים).

אין הוכחה ממחלוקת זו לגבי דעתם באיזו לשון ניתן לקרוא בתורה. (ראה תוס')

120 זקנים (ובכללם נביאים) תיקנו, ולאחר ששכחום - שמעון הפקולי חזר וסידרם מחדש.

המקור לאמירת הברכות וסידורם בתפילת עמידה:

הפתיחה

אבות:	'הבו (=הזכירו) לה' בני אלים'.
גבורות:	'הבו לה' כבוד ועוז'.
קדושות:	'הבו לה'... בהדרת קודש'.

גוף התפילה

בינה:	'הקדישו את קדוש יעקב' - ואחר כך - 'וידעו תועי רוח בינה'.
תשובה:	'לבלבו יבין (ואז) ושב'.
סליחה:	'וישוב אל ה' וירחמהו (ואז) ואל אלהינו כי ירבה לסלוח'.

גאולה:	מתוך שהגאולה תתחיל (במלחמה) בשנה השביעית לשמיטה קבעו ברכה זו שביעית.
רפואה:	מתוך שנתנה מילה בשמינית שצריכה רפואה קבעו ברכה זו שמינית.
ברכת השנים:	דוד ביקש שובע בעולם (כנגד מפקיעי השערים) בפרק ט' בתהילים ולכן קבעו ברכה זו בתשיעית.

קיבוץ גלויות:	'ואתם הרי ישראל ענפכם תתנו ופריכם תשאו (ואז) לעמי ישראל כי קרבו לבוא'.
השבת המשפט:	'ואשיבה... (ואז) ואשיבה שופטיך כבראשונה'.
ברכת המינים:	'ואשיבה שופטיך כבראשונה' - ואחר כך - '... ועוזבי ה' יכלו'.
על הצדיקים:	'וכל קרני רשעים אגדע (ואז) תרוממנה קרנות צדיק'.

בנין ירושלים:	קרנם של הצדיקים מתרוממת בירושלים.
משיח בן דוד:	'אחר ישובו בני ישראל (לבית המקדש) (ואז) ובקשו את ה' אלהיהם ואת דוד מלכם'.
שומע תפלה:	'הביאותים אל הר קדשי (לאחר בא דוד) (ואז) ושמתים בבית תפלת'.

הסיום

עבודה:	'ושמתים בבית תפילתי' - ואחר כך - 'עולותיהם וזבחייהם לרצון על מזבחי'.
הודאה:	'זובח תודה (ואז) יכבדנני'.
ברכת כהנים:	'וישא אהרן את ידיו אל העם ויברכם וירד מעשות (=לאחר שעשה) החטאת והעולה והשלמים' (והודאה היא מייד לאחר עבודה כי גם היא נחשבת לעבודה).
ברכת שלום:	'ושמו את שמי על בני ישראל (ואז) ואני אברכם' (וברכתו של ה' היא שלום).

יש לומר רק ברכות אלו (שתיקנו חכמים), ואין להוסיף ברכות מדעתו (כי איננו יכולים להשמיע את כל תהילתו).

מגילה יח. (שורה 6 ברחבות) עד יט. (משנה)

ביאורים

שומרת יבם: אישה שבעלה מת ללא ילדים ומחכה לכך שאחי המת (היבם) ייבם או יחלוץ לה - נקראת "שומרת יבם". במשך זמן זה קיימת זיקה (קשר אישות) בינה לבין היבם, שמחמתה אסור לה להינשא לאדם אחר. **חובת דיוק:** לחז"ל היה חשוב מאוד לשמור על דיוק המילים שבתורה שבכתב. לכן הם אסרו לכתוב תורה שבכתב מהזכרון - כך נשמר הדיוק בצורה טובה יותר (בתפילין ומזוזות אין חשש של חוסר דיוק כיוון שישנן הרבה עותקים, כיוון שבקיאים היטב בנוסח שלהם וכיוון שלא משתמשים בהם כדי ללמוד).

ציטוט מהמשנה

קרא בעברית: כולם יצאו (גם מי שלא מבין).
קרא בשפה אחרת: רק מי שמבין יצא.

א. רב ושמואל: יונית היא כמו עברית (כרשב"ג החולק על חכמים).
ב. מדוע יוצאים בעברית גם כשלא מבינים? כיוון שהמבינים מסבירים לשאינם מבינים את הרעיון הכללי של המגילה.

ציטוט מהמשנה

קרא בהפסקות: יצא.

ת"ק שבברייתא: יצא תמיד.
ר' מונא: יצא רק כשהפסקה קצרה (קצרה - פחות מהזמן שלוקח לקרוא את המגילה).

ציטוט מהמשנה

קרא תוך נימנום: יצא.
כתבה, דרשה או הגיהה: אם כיוון לבו יצא.

מתנמנם: נמצא במצב פסיבי, לא מסוגל ליזום ולחשוב, אבל מסוגל לענות כשקוראים לו.

בתנאי שיש לפניו מגילה שלמה שממנה קורא ועושה את עבודתו.

ציטוט מהמשנה

מגילה כשרה:
כתובה אשורית, בדיו, על קלף.

המקור:
אשורית: 'ככתבם וכלאמ' - בכתב של עם ישראל.
בדיו, על קלף: גזירה שוה ('ומכתוב אסתר האלכה' - 'ואני כותב על הספר בדיו').

הלכות מגילה

- א. מגילה שמיעוט המילים בה אינו כתוב - מותר לקרות ממנה (וישלים את החסר בעל פה).
 ב. חובה לקרוא לפי הסדר (אם החסיר מילים לא ישלים בסוף - אלא יחזור למה שהחסיר).

כתיבה מתוך ספר - או כתיבה מהזכרון

- ס"ת ומגילות - חובה לכתוב כל אות מספר כתוב (ובשעת הדחק מותר לכתוב מהזכרון).
 תפילין ומזוזות - מותר לכתוב מהזכרון (כיוון שהן שגורות בפי האנשים).

חובת שירטוט

- תפילין: לא צריכות שרטוט.
 ספר תורה ומזוזות: צריכות שרטוט.